

Disputationes Theologicae

Quatuor Tomis distinctæ: Quibus Uniuersa Theologia Scholastica Clare,
Breviter & accuratè explicatur

De Deo, Et De Angelis

Martinon, Jean

Burdegalae, 1644

Sect. 2. An actus intelligendi distinguatur realiter ab Angeli substantia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73898)

Explicatur
Patres ci-
tati in con-
tractu. For-
rum aliqui
nobis a-
perite con-
sentant.

actu volendi. Loquitur enim de conversione & voluntate, actuali scilicet, ad bonum vel ad malum. Augustin. denique & alij Patres confuse citati, non ita sunt intelligendi, quasi nulla substantia per se quicquam operetur: quod in omni sententia falsum est generaliter: sed quod nulla sit substantia creata, quae sit realiter omnis sua virtus, & omnis sua operatio: quaeque aliquatenus non contineat aliquam facultate vel operatione realiter distincta: cuiusmodi admittimus in Angelis species & habitus, & naturales, quam supernaturales, & operationes in re distinctas: de quibus paulo post. Speciatim verò D. Augustin.

Augustin.

in obiectione non videtur nomine virtutum seu potentiarum animae, quas affirmo distinguere: sed ait, *Cam in anima aliud sit artificiosum esse aliud inertem, aliud acutum, aliud memorem, aliud cupiditas, aliud timor, aliud tristitia, aliud tristitia, possintque alia sine aliis, & alia magis, alia minus, innumerabiliter in anime natura inveniri: manifestum est non simplicem, sed multiplicem esse naturam.* Nihil enim simplex mutabile est: omnes autem naturae mutabiles. Quibus verbis significat se loqui, non de facultatibus ipsis naturalibus intellectus & voluntatis: sed de habitibus, & speciebus, vel aliis affectionibus, & operationibus, quas fatemur distinguere: at non vires ipsas naturales intelligendi & volendi, quas non distinguere realiter ab anima docet idem S. August. lib. 10. de Trinit. cap. 11. ubi sic ait: *Hec igitur tria, memoria, intelligentia, & voluntas, quoniam non sunt tres vires, sed una virtus, nec tres mentes, sed una mens: consequenter utique nec tres substantiae sunt, sed una substantia.* Et Auctor libri 3. de spiritu & anima apud eundem Augustinum cap. 13. *Habet siquidem naturalia, & ipsa omnia est. Potentia namque & vires eius, idem sunt quod ipsa. Habet accidentalia, & ipsa non est. Non enim est sua prudentia, sua imperantia: quibus verbis nihil clarius dici potest.* Eodemque cap. 14. S. Pater docet discretissime potentias animae non distinguere ab ipsa, cum sic ait: *secundum operis sui officium variis nuncupatur nominibus. Dicitur namque talis anima, dum vegetatur: spiritus, dum contemplatur: sensus, dum sentitur: animus, dum sapit.* Ista tamen non differunt in substantia, sicut in nominibus. Quoniam omnia ista, una anima est. Proprietates quidem diversae: sed essentia una. Et paulo post: *simplex substantia est anima. Nec aliud, nec minus inaccessibilis, & concupiscentia, quam anima, sed una eademque substantia secundum diversas potentias diversa sortitur vocabula. Naturales siquidem sunt ei, nec aliud est, quam ipsa.* Et cap. 4. eiusdem libri propter varia officia, variatur, & variè nuncupatur. Dicitur itaque sensus, imaginatio, ratio, intellectus, intelligentia. Et haec omnia in anima (id est, quatenus se tenet ex parte animae) nihil aliud sunt quam ipsa. Alia & alia proprietates in se (id est, alia & aliae affectiones, & dispositiones organicae) propter varia officia: sed una essentia rationalis, & una anima. Proprietates quidem diversae: sed essentia una, secundum exercitia, multa sunt. secundum essen-

tiam verò, unum sunt in anima, & id est, quod ipsa. Et Bernardus serm. 11. in Cant. a. *Ita anima, inquit, tria intuetur: rationem, memoriam, & voluntatem: Et haec tria ipsam animam esse.* Similia ex Ildoro, & aliis refert Valentia Valent. disp. 6. qu. 3. puncto 2.

SECTIO II.

Actus intelligendi distinguatur realiter ab Angeli substantia?

Respondeo actum intelligendi distinctum quidem esse realiter ab Angeli substantia, non tamen ita ut principium vitale substantiale intelligendi non includatur in ipso exercitio vitali, ut per se ipsum attendens volentem vitaliter in obiectum.

Prima pars responsi est communis Theologorum, & Philosophorum, praeter paucos pro secunda opinione relatos num. 1. quoniam male supponunt fore ut alioqui defatigetur intelligendo Angeli: defatigatio enim, quam experimur intelligendo, provenit a contemtionem, & in tempore organorum inlectionem ministrantium, quibus Angeli carent. Male item supponunt Angelos esse nobilissimas substantias possibiles, Deoque similes in eo quod, sicut Deus est substantia immortalis, semper intelligens, cuius substantia est ipsum intelligere: sic & Angelus. Etenim Angeli licet inter curas creaturas de facto productas, & naturaliter spectatas, nobilissimi sint: perfectiores tamen in infinito produci poterunt, & infinite distanti a Dei perfectione, hominibusque paulo magis duntaxat superiores sunt, ut ait Scriptura Psal. 8. v. 6. Homines autem non sine aliqua physica operatione & productione vivunt in actu secundo. Ut credibile reddunt tot organa d. visionem, & alias sensiones externas destinata: unde de sensu interno, & de mentali cognitione idem coniectari liceat: praesertim cum maiore conatu & impensa operationes istae soleant exerceri.

Adde quod sancti Patres, Basil. homil. 16. in illa verba, *In principio erat Verbum*, Gregorius Nyssen. in epist. contra Apollinar. post medium, Cyrillus Alexand. lib. 2. Dialogi de Trinit. longe post medium, Anselm. in Monolog. cap. 31. & alij communiter, productiones divinas Filij & Spiritus sancti explicant per comparationem ad productionem nostrorum actuum intelligendi & volendi. In eo quod, sicut nos, cum intelligimus, producimus verbum mentis, siue actum cognoscendi, realiter distinctum a intellectu producente: & cum amamus, producimus amorem realiter distinctum a principio volente: Sic Pater divinus intelligendo seipsum, producit Verbum personale, id est, Filium, realiter a se distinctum. Et Pater ac Filius amando se invicem, producunt amorem personalem, id est Spiritum sanctum, a se realiter distinctum. Cui tam communi Patrum consensui in verbis fidei explicandis contradicere, a te

meritis vitio excusari nequit. Eorum verò testimonia plurima legi possunt apud Didac. Ruis disp. 2. de Trinit. sect. 2. & disp. 55. sect. 4. & disp. 37. sect. 3. Adde præterea non posse aliter explicari, quomodo actus intellectus & voluntatis humane & Angelicae sint in entitate supernaturales: cuiusmodi sunt actus visionis & amoris beatifici, & actus fidei, spei, & charitatis illis proportionati, ut ostendimus in tract. de fide, disp. 10. sect. 3. Propter quos exercebentur certum est infundi habitus supernaturales realiter distinctos, ex Trident. sess. 6. cap. 7. Modus verò philosophandi aduersariorum negando distinctiones, extendi non debet nisi ad ea, in quibus distinctio ostenditur esse manifestè superuacua: ita ut res à seipsa formaliter habeat id quod fingitur illi aduenire per aliquid distinctum. Alioquin enim modus ille philosophandi reiiciendus est, velut per se durus atq; difficilis, & erroris periculo expositus nimis extendatur. Nam simili modo philosophandi, sequendo lumen naturale, negatur distinctio quæ interque habituum, atq; ac actuum, & quorumcumque accidentium. Cùm tamen certum sit & satis definitum à Trident. cap. illò 7. sess. 6. paulò ante citato, distingui habitus supernaturales ad anima: & ex eodem Concilio sess. 13. canone 2. certissimè constet, accidentia Eucharistica realiter distingui à substantia panis & vini, quæ definit ipsi remanentibus. Neque est quòd Deus proferatur in exemplum huius indistinctionis. Maior enim est ratio, ut Deus, quippe absolutissimè infinitus & perfectus, sit identicè & realiter suà essentia seu substantia, quidquid est: sibi que sufficiat ad quilibet intelligendum & volendum, sine accessu vilius forme distinctæ à parte rei: quæ etiam summè illius simplicitati officeret. Licet autem Deus non sit essentialiter scientia contingentium, quæ sicut potuerunt non esse ut sunt, potuerunt neciri ita esse, & contrario modo cognosci: nihilominus cùm Deus sit essentialiter eorundem cognitio ut possibile; facilius intelligitur quemadmodum obiecto veluti modificato, cùm de possibili sit existens; scientia illa essentialis, quasi modificata, ad illud extendatur per vsum & applicationem indistinctam à parte rei. Secus ac intellectus creatus, cui nullius rei cognitio essentialis est.

16. Adde præterea non modò Angelos iam re ipsa creatos, sed neque vllum spiritum creabilem intelligere posse simplici vsum indistincto. Etenim nulla est possibilis creatura, quæ sit illimitata in intelligendo, & Dei comprehensura, quæque non possit aliquid de nouo cognoscere. Nulla itè quæ non possit eleuari ad Dei visionem, quam nulli substantiæ creabili naturalem esse posse probabilis est, ut ostendimus disp. 7. sect. 7. Aequi natura intellectualis quæ est capax successione & vicissitudinis in intelligendo, non est adèd perfecta, ut possit seipsa sine reali mutatione & productione actus, intelligere, iuxta ea quæ

diximus disp. 6. num. 8. vbi fufus ex Scriptura & sanctis Patribus hanc veritatem confirmauimus.

Non tamen satis efficaciter id conuincunt rationes quibus aliqui putant eundem ostendi esse inimitabiliter & absolute Dei proprium, ut per suam substantiam intelligat & velit. Nulla enim earum quas ad id probandum afferunt, còcludit euidenter id implicare contradictione ex parte obiecti, vel quòd propterea creatura intelligens & volens sine actu distincto foret independente à Deo in intelligendo, vel à concursu obiecti per seipsum aut per speciem sui, vel aliquid æquiualens: sicut ex eo quòd homo possit mouere localiter seipsum per vsum indistinctum suæ virtutis motiue, non sequitur esse independentem à Dei concursu, vel à dispositionibus organicis ad motum necessarij, Sed è contrario, sicut elementa, & corpora inanimata, mouentur quædam grauitate & leuitate distincta: animalia verò & spiritus mouent seipsos vitaliter per potentiam indistinctam à substantia, suaque ipsorum entitate plus habent perfectionis ad motum, quàm elementa per qualitates illas accidentales: Vt que res creatæ multa alia præstant per vsum indistinctos, ut contactum, unionem, præsentiam & modum localem, resistantiam, & similia: licet in omnibus his exercitijs à Deo dependant: Ita non sequitur euidenter fore independentem à Deo in intelligendo & volendo naturam illam, quæ per simplicem vsum indistinctum à substantia intelligeret & vellet, nõ minus quàm per eadè immediate & realiter exequitur & mouet sine reali distinctione actus secundi à primo.

Neque etiam sequeretur talem naturam, fore essentialiter intelligentem, si per vsum indistinctum intelligeret. Quia nõ quicquid est idem se cum aliquo, est propterea illi essentialiter, imò neq; necessarij, ita ut illo care non possit: ut de modis se haberi fatentur illi ipsi quos modò refutamus. Nam Angelus v. g. potest non moueri localiter, quæ cuius motus non sit ab ipso distinctus in re, ut ipsi concedunt, & nos inferius ostendimus disp. 42. sect. 7. nu. 82. iuncta sect. 6. nu. 61. & sequentib. Sed neq; efficacius argumentatur quòd probant implicare contradictione dari substantiæ creatæ cui essentialiter sit intelligere, ex eo quòd inde sequeretur talè substantiæ intelligere omnia essentialiter. Hoc enim nullo modo sequitur. Nec se Deus ipse intelligit omnia essentialiter, quæuis cognitio sui ipsius quoad essentia & personas, & attributa necessaria, & quoad omnia possibilis, sit illi essentialis. Sed neq; etià ea omnia, quæ Deus nouit essentialiter, debet ipsa quoq; essentialiter intelligere, quia posset magis esse determinata, & quibusdā intelligibilib. magis quàm alijs proportionata: quemadmodum intellectus humanus obiecta sensibilia, quoad modum intelligendi germanum, naturaliter determinatus est: & Angelicus, ab obiecta naturalia. Neque enim omnes omnia naturaliter intelligunt, ut aduersarij male

16. Nulla substantia creabilis potest intelligere sine actu distincto.

supponunt. Qui præterea æquiuocatur, cum sic probant non posse dari substantiã essentialiter intelligentem alicuius rei existentis: Quia si res illa non existeret, vt potest non existeret, si creatura est; impossibilis esset illa substantia essentialiter etrans: propterea quod non potest à Deo solo fieri substantia essentialiter errans: & talis substantia non posset ab vlllo alio fieri, cum debeat creari. Respondet enim non propterea huiusmodi creaturã fore absolute impossibilem. Sed sicut absolute obiectum potest existeret: ita substantia essentialiter intellectiua illius vt existentis, posset absolute existeret. Ac proinde absolute possibilis esset. Sic actus contingentes intellectus diuini circa contingentia nunc existentia sunt determinate & quidditate illorum vt talium cognitiones. Neque tamen si obiecta non essent talia, forent absolute impossibiles. Nam essentia rerum sunt immutabiles. Quamque impossibile est essentiam hominis fieri non-essentiam hominis: tam impossibile est ens, seu possibile absolute, & aptum esse (in quo consistit entis abstracti essentia) fieri non-ens, seu impossibile, & absolute ineptum esse. Sicut ergo quamuis nõ essent obiecta contingencia prout Deus cognoscit, absolute tamen possent sic esse: Ita eorum cognitiones veræ, quamuis nõ essent propria, facta hac suppositione; absolute tamen esse possent: & proinde non essent absolute impossibiles. Et hæc à nobis dicta sint, non quod credamus talem substantiam esse possibilem, sed vt ostendamus eius impossibilitatem non satis efficaciter his & similibus argumentis probari.

9. Secunda pars conclusionis, quod principium vitale substantiale includatur in ipso exercitio vitali intelligendi, tanquam per se attendens, vel intendens vitaliter in obiectum, declaratur in hunc modum. Quemadmodum quando aliquis ore loquitur, sile sonum producit; & eodem designat aliquid, natum a posteriori, quamuis eodem tempore vtramque simul existat: sic intelligi potest, quod dum intellectus humanus, vel Angelicus concipit aliquid, sibi que ipse loquitur, aut dicit verbum mentis; producat aliquid in se & ex se, & per illud exprimat sibi aliquid aliud. Hæc tamen est differentia inter actus mentis, & vocis: quod vocibus utimur ad alios nostros alijs designandos: actibus autem res percipimus, & de illis iudicamus. At tamen sicut ille, cui loquimur exterius per voces, nihil percipit sine attentione: ita neque intellectus. Quare actus vitales non sunt mera accidentia, sed sunt vsus & applicationes ipsius principij vitalis, includentes principium ipsum, & ab ipso inseparabiles. Sicut actus gravitatis, qui solet vocari gravitatio, est vsus & exercitium ipsius gravitatis ipsam intendens, & ab ea inseparabilis ex parte sui. Si autem mentis actus essent mera accidentia, quæ illam non includerent, possent à Deo fieri sine illius concursu, Sed aduertendum est, quemadmodum

Principiũ
vitale in-
cluditur in
exercitio
intelligen-
di.

aliqua sunt, quæ neque fieri, neque esse possunt sine concursu alicuius tanquam materiae, aut tanquam componentis, vt homo, & similia composita: sic quædam esse, quæ neque fieri neque esse possunt sine concursu alicuius tanquam principij se exercentis. Cuiusmodi sunt actus vitales, ea saltem ex parte, quæ sunt attentio vel intentio vitalis principij per se tendentis. Sic quoque omnis actio, vt sit actio alicuius, requirit vt illud conferat, & applicet vim suam, nec potest aliter esse illius actio. Verum actus mentis non est actio, vel tenuius actionis qualiscunque, sed est intentio, & apprehensio, aut iudicium, aut appetitio &c. Sicut ergo impossibile est vt aliquid agat, nisi per se conferendo vim, per quam aliquid fiat: estque impossibile vt aliquid patiatur, nisi per se recipendo vim est impossibile, vt mens cognoscat vel appetat, nisi per se intendendo. Illaque est natura cognitionis & appetitionis, quemadmodum ipsa experientia constare videtur. Non enim cognoscere vel appetere est tantum aliquid recipere, quod ad aliud dicitur: sed est aliquid apprehendere, & de aliquo iudicare, vel ad aliquid seipsum inclinare & mouere per affectum. Quæ talia sunt vt in illis illud ipsum quod apprehendit & iudicat, vel appetit, intus includatur tanquam per se apprehendens, aut iudicans, vel appetens. Neque appetitio aut cognitio est tantum mentalis coniecta subiecto: sed est intentio & tendentia principij viuẽtis per seipsum, & exercitium quoddam, quod sine illo esse omnino nequit. Et si aliquid producit, dum principium viuẽtis cognoscit aut appetit: illud solum non est totum vitale exercitium, neque ad intelligendum aut volendum sufficit. Sique potest separari a subiecto, & bruto, vel lapidi communicari: non propterea vellet aut intelligeret: sed tantum illud principium substantiale, quod produci vitaliter, id est, quod attendendo producit, & producendo attendit. Notandum tamen non semper in quocunque exercitio principij vitalis aliquid noui produci. Nam libertatis, quæ est principium vitale, ea est vis, vt non tantum posituẽ operando, sed etiam ab operatione posituã abstinendo se exerceat præeunte cognitione. In eoque consistit formaliter & præcisè peccatum omissionis, quod voluntas posituã omnibus ad agendum prærequisitis, abstineat ab actu, quem posset & debet exercere.

Dices nullam apparere necessitatem productionis physice in actu intelligendi, sed vsum mentis posse sufficere: cuiusque vsum indistinctus sit omnino necessarius, superfluum esse productionem qualitatis distincte, sine qua non possit intelligens constitui. Respondeo, necessitatem euidẽter quidem non ostendi: ad illam tamen adstruendam sufficere, quæ pro prioris partis probatione contra Aristotelem & Durandum attulimus. Licet autem solum id quod producit, non constituat formaliter intelligẽtem sine

20.
Occurrit
obiectum

attentione: potest tamen cum illa constituere, efficereque ut attendendo percipiamus obiecta per conceptus expressa.

21. In istis abis, quia actus sensuum humanorum non distinguuntur ab homine. Ergo neque actus intellectus angelici ab angelo. Probatur antecedens: quia si actus sensuum distinguerentur: vel essent materiales, vel immateriales, vel mixti. Non materiales: quia non possent recipi in ipsa anima. Non immateriales: quia corpus non posset ad illos concurrere. Non etiam mixti, propter utramque rationem. Respondeo actum sentiendi, quia parte producitur & distinguitur, esse materialem, & non recipi in anima rationali, sed in corpore quod in format. Quod tamen sufficit ut anima ad attentionem determinetur per qualitatem illam, a se cum organo productam in eodem organo quod informat. Ipsa vero attentio animæ spiritus est, cum sit ipsa anima.

SECTIO III.

An actus intelligendi, vel intellectus Angeli sit de eius essentia? Et utrum omnes intellectus Angelici sint eiusdem speciei?

22. D. Thom. Circa primum, dicendum est primo, actum intelligendi non esse de essentia Angeli. Ita D. Thom. qu. 54. art. 3. & alij communiter. Patetque ex dictis supra de distinctione actus intelligendi ab Angeli substantia, & ex huiusmodi actu vicissitudine. Multa enim de nouo discernuntur Angeli per illuminationem, allocutionem, experientiam, & occursum obiectorum. Nec quicquam est eorum, quæ naturaliter cognoscuntur, a cuius cognitione cessare libere non possint naturaliter loquendo, ut docet S. Thom. qu. 58. art. 1. c. ubi ab huiusmodi variatione excipit tantum in Angelis beatis visionem beatificam, quæ certe non est essentialis, sed ne quidem naturalis. Et similiter in demonibus excipienda est cognitio peccati essentialis. Vtrumque saltem propter decretum, & concursum Dei inuariabilem & æternum. Nos etiam talem vicissitudinem experimus, in nostris actibus cognitionis, qui tamen naturaliter paulo minus ab Angelis distamus. Addunt aliqui, si cognitio aliqua esset Angelo essentialis: ergo omnis. Sed hæc consequentia nulla est, & in Deo ipso est falsa, cui cognitio possibilis essentialis est, non tamen contingentium. Si tamen Angelis esset essentialis aliqua cognitio: certe maximè cognitio sui ipsius. A se cognitio sui ipsius esset Angelo essentialis: ergo & volitio, siue amor sui ipsius. Hic autem amor esset reus & bene ordinatus. Quippe qui esset à Deo ut à causa speciali & sola, per creationem propriè dictam (neque enim aliter essentia Angeli potest produci) & fuisset incompabilis cum

peccato, quo demones in æternam miseriam se scienter & libere præcipitarunt. Qui enim diligit, iniquitatem, odit animam suam. Neque se amat ordinate, qui sibi aliquid optat cum præiudicio salutis æternæ. Quo pacto Angeli peccantes appeterunt violentem hypostaticam suæ naturæ, potius quam humanæ.

23. Circa secundum: sunt qui putent potentiam formalem intelligendi Angelorum, quam intellectum nominamus, non esse de conceptu essentiali Angeli: sed tantum veluti radicalem & fundamentalem, id est, essentialis naturæ, & ei debeatur posse intelligere, atque hoc ipsa per se exigat. Ratio primæ partis est, quia natura Angelica sufficienter intelligitur secundum modum concipiendi nostrum, seruata proportione ad alias creatas, in suo esse primario & essentiali constituta, per gradum substantiæ spiritalis completa, radicaliter intelligentis & volentis, siue exigentis potentias formales intelligendi & volendi; quæ vel ab ea promanent, vel sint realiter ipsa essentia & substantia Angeli, concepta, prout potest formaliter intelligere & velle. Et hoc disertè affirmat D. Thom. quæst. 54. art. 3. Fauent etiam sancti Patres, Dionys. Anselm. August. & alij supra citati, num. 7. cum vniuersis in substantiis creatis, & speciatim in Angelis, essentiam, virtutem, & operationem distinguunt. Confirmaturque à simili. Nam de essentiali conceptu animalis non est principium formale & proximum sentiendi, constat organo & dispositionibus. Alioquin organo visus, vel auditus corrupto & destructo, destrueretur aut mutaretur animalis essentia, neque idem esset essentialiter homo, qui antea: multæque forent hominum species; aut essentia non esset metaphysicè inuariabile & indiuisibili substantia: quæ sunt absurda & inaudita.

24. Secundam verò partem eiusdem assertionis, quod scilicet vis intelligendi radicalis, ut superius explicata fuit, sit de essentia Angelorum, probant, quia nondum Angeli concipiuntur plenè & perfectè quoad essentiam, quando concipiuntur tantum vel substantiæ spiritalis completa, & non ut viuentes vita illa intellectuall præstantissima. Ac sicut viuentia materialia constituuntur essentialiter, & distinguuntur à non viuentibus, per gradum vitæ: & homines à brutis per gradum rationalis, qui est genus quoddam intelligendi imperfectius Angelico: sic viuentia spiritalia distinguuntur ab aliis per gradum suum præstantiorem intelligendi. Sanè Aristoteles in utraque animæ definitione à se tradita vitam inclusit, aiens esse actum corporis organici potentia vitam habentis. Et, id quo quimus, sentimus, mouemur, & intelligimus. Quare vita aliquo sensu est de essentia animæ & substantiæ viuentis.

Verum ex dictis disput. 3. numero 61. concludendum est potentiam intelligendi

MM. 3.